

Nobelprijs voor de transactiekosten-economie

De Nobelprijs voor de economie is dit jaar mede toegekend aan Oliver Williamson. Williamson ontwikkelde de theorie van de transactiekosten-economie, waarin de efficiency van governancestructuren, zoals de markt, de hybride en de hiërarchie, wordt bepaald door de eigenschappen van transacties.

In 2002 maakte Hal Varian het onderscheid tussen belangrijke ideeën en grote ideeën in de economische wetenschap (Varian, 2002). Belangrijke ideeën verklaren bepaalde fenomenen in de economie goed, maar hebben een beperktere reikwijdte dan grote ideeën. Varian noemde netwerkeffecten, switchkosten en toenemende opbrengsten als voorbeelden van belangrijke ideeën. Een groot idee is volgens Varian aanwezig in het artikel *The nature of the firm* van Ronald Coase (Coase, 1937), waarin deze de vraag stelde waarom er bedrijven bestaan als markten zo efficiënt zijn. Zijn antwoord op deze vraag was dat dit afhangt van de aanwezigheid van transactiekosten in de economie. In 1970 concludeerde Coase dat er veel is gerefereerd aan zijn idee, maar dat het weinig is gebruikt (Coase, 1988). Oliver Williamson heeft dit jaar de Nobelprijs voor de economie gekregen voor de toepassing van dit idee in de ontwikkeling van de economische theorie van transactiekosten. De officiële bewoording van het Nobelprjzcomité was: “for his analysis of economic governance, especially the boundaries of the firm”.

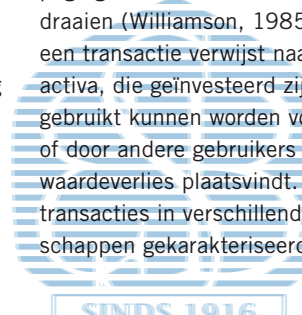
Crisis en Nobelprijs

Er wordt gesuggereerd dat de huidige economische crisis heeft bijgedragen aan de toekenning van de prijs aan Williamson (de Volkskrant, 2009). Een van de oorzaken van de crisis is het ontbreken van toezicht in de financiële sector. De transactiekosten-economie van Williamson richt zich op het bestuderen van zulke governancevraagstukken. Tevens stelde Per Krusell, lid van het Nobelprjzcomité, dat de discussie over grote banken en over hun misbruik van het vertrouwen van de aandeelhouders in lijn is met Williamsons theorie. Tijdens de persconferentie aan de *University of California, Berkeley* op maandag 12 oktober gingen de eerste vragen aan Williamson al meteen over de crisis. Hij antwoordde dat hij een micro-econoom is, en dat macro-economen beter in staat zijn om macro-economische ontwikkelingen, zoals in bnp, inflatie en werkloosheid, te verklaren. Hier wilde hij wel aan toevoegen dat organisatie belangrijk is voor economische prestaties. Het

gaat dan niet alleen om de organisatie van private bedrijven, maar ook om die van overheidsinstellingen, zoals de *Federal Reserve* en de *Securities and Exchange Commission*. Er zou volgens Williamson, naast een *Council for Economic Advisors*, ook een *Council for Organizational Advisors* moeten zijn. In de afgelopen veertig jaar is Williamsons claim altijd geweest dat organisaties en instituties van belang zijn, en dat organisaties en instituties geanalyseerd kunnen worden. Tijdens de persconferentie beweerde Williamson wel dat de organisatie van overheidsinstellingen niet genoeg aandacht heeft gekregen en dat dit onvoldoende bestudeerd is. Vier bijdragen van Williamson aan de economische wetenschap zijn het karakteriseren van de transactie als de eenheid van analyse, het aangeven van de grenzen van verschillende vormen van governance, het leggen van de focus op de ex post governance van incomplete contracten, en het bestuderen van de impact van de institutionele omgeving op de governancestructuren.

Transacties als eenheid van analyse

In een reactie op het nieuws over de toekenning van de Nobelprijs aan Williamson zei Pablo Spiller, hoogleraar aan de *University of California, Berkeley*, het volgende: “Before Williamson, you had markets, after Williamson, you have transactions.” Williamson neemt de transactie als de eenheid van analyse. Er zijn dus geen markten waarbinnen bedrijven opereren, maar er zijn markten en bedrijven die naast elkaar bestaan als governancestructuren voor verschillende transacties. Williamson karakteriseert transacties aan de hand van drie eigenschappen: de frequentie, de onzekerheid en de specificiteit van transacties. De frequentie verwijst naar hoe vaak een transactie voorkomt tussen contractpartijen. De onzekerheid van een transactie is de mate waarin de mogelijkheid bestaat dat de andere contractpartij zich opportunistisch zal gedragen. Opportunisme is gedefinieerd als de strategische pogingen om informatie te verbergen en te verdraaien (Williamson, 1985). De specificiteit van een transactie verwijst naar de mate waarin de activa, die geïnvesteerd zijn in een transactie, gebruikt kunnen worden voor andere doeleinden of door andere gebruikers zonder dat er een waardeverlies plaatsvindt. Figuur 1 laat zien dat transacties in verschillende mate door deze eigenschappen gekarakteriseerd kunnen worden.

EVA NIESTEN

Jean Monnet fellow aan het European University Institute

Grenzen van governance

De verschillende transacties kunnen volgens Williamson op een efficiënte manier gematcht worden met bepaalde governancestructuren. Efficiency betekent binnen de transactiekosten-economie de minimalisering van transactiekosten. De drie generieke vormen van governance zijn: de markt, de hybride en de hiërarchie (Williamson, 1996). Markten zijn het meest efficiënt, en hebben dus comparatief de laagste transactiekosten wanneer transacties weinig specifiek zijn. Transacties die erg specifiek en onzeker zijn en die frequent voorkomen, kunnen het beste georganiseerd worden binnen een hiërarchie. De hybride vormen van governance, waarin de contractpartijen hun autonomie bewaren, maar wel wederzijds afhankelijk zijn, zijn het meest geschikt voor transacties met een gemiddelde onzekerheid en specificiteit. Binnen de hybride vormen van governance kan er een onderscheid worden gemaakt tussen bilaterale en trilaterale vormen. Bilaterale vormen van governance, met twee contractpartijen, zijn geschikter voor transacties met een hoge frequentie. Trilaterale vormen, met meer dan twee contractpartijen, zijn efficiënter voor minder frequente transacties. De verdeling van de kosten van de governancestructuur tussen twee contractpartijen is alleen dan te overwegen wanneer de transactie frequent voorkomt, en anders is een trilaterale vorm van governance een efficiëntere optie (figuur 1). In 1999 voegde Williamson regulering en de publieke organisatie toe aan de drie generieke vormen van governance (Williamson, 1999). Regulering is een vorm van governance voor de transacties tussen geregeerde bedrijven en consumenten, en tussen geregeerde bedrijven en de toezichhouder. Voor regulering geldt dat deze alleen gebruikt moet worden wanneer de specificiteit en onzekerheid van de transacties nog hoger is dan bij het efficiënte gebruik van een hiërarchie. De publieke organisatie wordt gezien als de alleraatste oplossing voor de governance van transacties. Williamson gaat altijd als eerste uit van governance via de markt, waarna de hybride en de hiërarchie geprobeerd kunnen worden, daarna regulering, en als laatste de publieke organisatie (Williamson, 1998). Deze laatste vorm van governance is geschikt voor transacties waarbij van de contractpartijen wordt verwacht dat zij zich eerlijk en trouw gedragen.

Ex post governance van incomplete contracten

Binnen de transactiekosten-economie ligt de nadruk dus op de ex post governance van incomplete contracten, en veel minder op de ex ante match van motieven tussen contractpartijen. Contracten zijn altijd incompleet, omdat het menselijk gedrag maar beperkt rationeel is. Beperkte rationaliteit is de beperkte capaciteit van mensen om informatie te ontvangen, te verwerken en op te slaan (Simon, 1957). Omdat mensen niet in staat zijn om alle toekomstige veranderingen te voorzien, en oplossingen voor toe-

FOTO: REUTERS / KIMBERLY WHITE

komstige problemen te bedenken, zijn complete contracten niet mogelijk. Wanneer deze beperkte rationaliteit wordt gecombineerd met de mogelijkheid van opportunistisch gedrag door contractpartijen en met de specificiteit van transacties, leidt dit tot de noodzaak van ex post governancestructuren. Wanneer een contractpartij investeert in specifieke activa, die dus vooral waarde hebben binnen de transactie, wordt ze afhankelijk van de andere contractpartij voor de afname van de met deze investering geproduceerde goederen en diensten. Deze andere partij heeft nu de mogelijkheid om zich opportunistisch te gedragen, door bijvoorbeeld de prijs voor de goederen te heronderhandelen en dus te verlagen. Het komt ook voor dat beide partijen investeren in specifieke activa, en dan is er sprake van bilaterale afhankelijkheid. Ex post governancestructuren moeten een oplossing bieden voor deze contractproblemen. Andere voorbeelden van contractproblemen zijn de mogelijkheid van een monopolistisch bedrijf om prijzen te verhogen voor de consumenten,

Figuur 1

Efficiënte match van transacties en governance.

		Specificiteit:		
		Generiek	Gemiddeld	Specifiek
		Onzekerheid:		
			Gemiddeld	Hoog
Frequentie:	Laag	Markt	Trilaterale governance	
	Hoog		Bilaterale governance	Hiërarchie

Bron: Williamson, 1985; Niesten, 2009

of de mogelijkheid van de toezichthouder om juist de prijzen voor consumenten te verlagen wanneer het monopolistische bedrijf heeft geïnvesteerd in specifieke activa. Voor deze laatste twee contractproblemen biedt regulering als governance-structuur een oplossing. De toezichthouder kan er via tariefregulering voor zorgen dat de bedrijven niet te hoge prijzen vragen aan de consumenten. De governance-structuur van regulering kan zo ingericht worden dat de toezichthouder zich niet opportunistisch gedraagt en niet te lage prijzen stelt, zodat bedrijven in staat zijn een redelijk rendement te verkrijgen.

Institutionele omgeving

Naast de instituties van governance neemt de transactiekosten economie ook de institutionele omgeving mee in haar analyse. Williamson verwijst regelmatig naar zijn vierlagenschema van economische analyse en van instituties (figuur 2). Het eerste niveau, de informele instituties, is volgens Williamson het domein van sociologen. De neoklassieke economie richt zich op het vierde niveau, dat van het individu. Transactiekosten economie richt zich op het tweede en derde niveau, en analyseert alleen de invloed van de institutionele omgeving, en dus van de formele regels van het spel, op de instituties van governance. De feedbacks, van governance naar de institutionele omgeving, worden door Williamson genegeerd (Williamson, 2000). Douglass North bestudeert de langeretermijntwikkelingen in de formele regels van het spel, en analyseert wel de invloed van governance op de institutionele omgeving (North, 1990).

Williamson plaatst onder andere eigendomsrechten, reputatie en het contractenrecht in de institutionele omgeving (Williamson, 1991). Veranderingen in deze onderdelen van de omgeving leiden tot veranderingen in de comparatieve kosten van governancestructuren en in het comparatief gebruik van governance. Bijvoorbeeld, een verslechtering van de eigendomsrechten houdt in dat de eigendomsrechten minder bescherming bieden tegen onteigening dan voorheen. Onteigening kan gebeuren door de overheid, maar ook door concurrenten, consumenten en leveranciers. Bij een verslechtering van de eigendomsrechten zijn contractpartijen minder beschermd in een hybride vorm van governance tegen onteigening door de andere contractpartij, en de kosten van deze governance-structuur worden dan ook hoger. Hierdoor zullen contractpartijen vaker de voorkeur gaan geven aan de interne organisatie van de transacties.

Beperking van transactiekosten economie

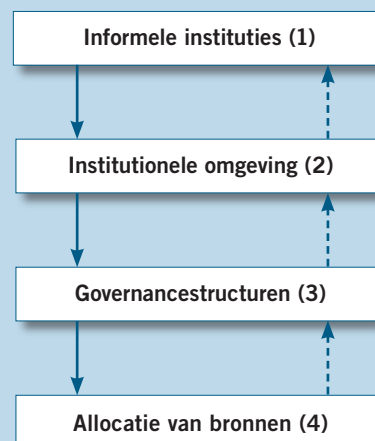
Een kritiek op transactiekosten economie is dat deze niet in staat is institutionele veranderingen te analyseren (Dietrich, 1994; Langlois, 1992; Niesten, 2009). Williamson beweert dat intertemporele transformaties centraal staan in de transactiekosten economie, en dat adaptatie het belangrijkste probleem van governance is (Williamson, 1996). De intertemporele transformaties verwijzen naar een verandering in de eigenschappen van de transacties nadat de partijen al een contractuele relatie zijn aangegaan en een governancestructuur hebben opgezet. Het gevolg van deze verandering in de eigenschappen van de transacties is de noodzaak van een andere vorm van governance. Hoe deze verandering plaatsvindt of bijdraagt aan de uiteindelijke keuze voor een governancestructuur is echter geen onderdeel van de theorie van transactiekosten economie. Adaptatie is de aanpassing door contractpartijen binnen een governancestructuur aan bijvoorbeeld een verandering in de omgeving. Adaptatie binnen een markt wordt autonome adaptatie genoemd, wat inhoudt dat de contractpartijen zich unilateraal aanpassen aan veranderingen, dat de identiteit van de contractpartijen niet relevant is, en dat de contractpartijen zich richten op de prijs van de goederen en diensten. Adaptatie binnen een hiërarchie of hybride wordt coöperatieve adaptatie genoemd, wat inhoudt dat partijen overleggen over hun reactie op de verandering in de omgeving (Williamson, 1996). In de transactiekosten economie is adaptatie dus een eigenschap van governancestructuren, en niet een concept dat veranderingen tussen governancestructuren verklaart (Niesten, 2009).

Conclusie

De transactiekosten economie stelt dat governancestructuren van belang zijn voor economische prestaties. De grote bijdrage aan de economische wetenschap is

Figuur 2

Vier lagen van economische analyse en instituties.

Bron: Williamson, 1998

dat de efficiency van governancestructuren, zoals de markt, de hybride en de hiërarchie, wordt bepaald door de eigenschappen van de transacties en de minimalisering van transactiekosten. Voor de nieuw institutioneel economie komt deze toekenning van de Nobelprijs aan Williamson niet echt als een verrassing. In ieder geval was er geen crisis nodig voor de erkenning van deze bijdrage aan de economische wetenschap.

LITERATUUR

- Coase, R. (1937) The nature of the firm. *Economica, new series*, 4(16), 386–405.
- Coase, R. (1988) *The firm, the market and the law*. Chicago: The University of Chicago Press.
- De Volkskrant (2009) Nobelprijs economie naar Amerikanen. *de Volkskrant*, 13 oktober.
- Dietrich, M. (1994) *Transaction cost economics and beyond: towards a new economics of the firm*. London: Routledge.
- Langlois, R. (1992) Transaction-cost economics in real time. *Industrial and corporate change*, 1(10), 99–127.
- Niesten, E. (2009) *Regulation, governance and adaptation: governance transformations in the Dutch and French liberalizing electricity industries*. Proefschrift. Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam.
- North, D. (1990) *Institutions, institutional change and economic performance*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Simon, H. (1957) *Administrative behavior*. New York: MacMillan.
- Varian, H. (2002) If there was a new economy, why wasn't there a new economics? *The New York Times*, januari.
- Williamson, O. (1985) *The economic institutions of capitalism: firms, markets, relational contracting*. New York: Free Press.
- Williamson, O. (1991) Comparative economic organization: the analysis of discrete structural alternatives. *Administrative science quarterly*, 36(2), 269–296.
- Williamson, O. (1996) *The mechanisms of governance*. Oxford: Oxford University Press.
- Williamson, O. (1998) Transaction cost economics: how it works; where it is headed. *De Economist*, 146(1), 23–58.
- Williamson, O. (1999) Public and private bureaucracies: a transaction cost economics perspective. *Journal of law, economics, and organization*, 15(1), 306–342.
- Williamson, O. (2000) The new institutional economics: taking stock, looking ahead. *Journal of economic literature*, 38(3), 595–613.